

Matgerð

LÍV Í VINDEYG

– Kili, það er nú!

TIÓÐHILD PATURSSON

Tá ið eg herfyri hevði føðingardag, ynskti eg mær avleggjarar í føðingardagsgávu. Eg fekk nógvar, serliga nógvar Aloe Vera, so nú er mitt hús fult av Aloe Vera plantum - og það er gott, tí eg brenni meg so skjótt av føroysku summarsólini – henni, ið fer at vera aftur, áðrenn vit fáa vent okkum.

Aftur at øllum Aloe Vera-plantunum fekk eg eina turkaða kili. Turka kili er ikki beinleiðis ein avleggjari, men tó, so hevur EIN turkað kili potentiali at skapa hundraðtals nýggjar kilifruktir - og það er meira, enn eg fái etið uppá eitt ár (ella gjøgnum alt mitt liv).

Mær dámar at hava átiligar plantur í mínum vindeygakarmi - það er bæði bíligari og umhvørvisvinarligari enn at flyta inn. Og harafturat, so heldur eina kili, ella ein basilikum, í vindeygakarminum sær betur, enn ein sum

liggur í einum plastposa í køli-skápinum.

Það er nóg, sum vit ikki fáa at vaksa úti í Føroyum, t.d. kann eg skjóta ein langan píl eftir nakrantíð at fáa artiskokkar at vaksa í garðinum, men húsini hjá okkum føroyingum eru so nóg upphitað, at það er næstan sum í tropunum - ok, bara næstan. Men í øllum fòrum ger hitin inni það móguligt at dyrka alt móguligt, ið vit annars bara kunnu droyma um at fáa at vaksa - okkara vindeygakarmar eru sum smá upphitað vakstarhús. Vit koma aftur til basilikum - tá ið það byrjar at vára. Fyrst: Kili.

Vanliga verður sagt, at kili skal plantast í desember ella janúar, men her hjá norðuri í myrkrinum hjá okkum, er betur at biða til í februar - og so ikki longur. Verður kili sátt ov seint, fær plantan ikki tíð at vaksa seg stóra, áðrenn veturin kemur, og so ber hon ikki frukt. Það ger tó ikki so nóg, tí kiliplantan livir í fleiri ár, og ber

hon ikki frukt í ár, so verður það næsta ár.

Hetta er sjálvsagt treytað av, at tú ansar væl eftir henni! Eg havi fyrr havt kiliplantur, men hvørt summar, just sum planturnar veruliga gerast vakrar og stórar, fái eg so nóg at gera á Kunningarstovuni, at eg gloymi tær. Eg plagi at kalla mínar plantur fyri mínar stressmátarar: tá ið tær líða, er tíð hjá mær at trekkja meg, og vera meira heima... Í ÁR verður árið, tá ið eg leggi merki til líðingina, áðrenn hon er av (t.e. áðrenn plantunar doyggja, og áðrenn eg bresti stressometrið).

Soleiðis sáar tú kili, og soleiðis ansar tú plantuni:

Lat meg fyrst gera hetta so einkult sum gjørligt: Tak fræ av eini kili, og pota tey niður í moldina á øðrum urtapottum - gev pottinum vatn sum vanligt, og kanska ert tú so heppin, at okkurt fræið byrjar at spíra - tá ið plantan hevur fingið

tvey bløð, kanst tú flyta hana í sín egna pott (hetta triksið riggar eisni ordiliga væl við piparfrukt).

Það góða við hesi manna-gongdini er, at það er ikki so nógv hovasták, og kemur einki burturúr, ja, so kennist það ikki, sum um tú hevur mist nakað. Men vilt tú vera vísari í at fáa kiliplantur, so er betur at gera soleiðis:

Tak eitt fræ av eini kili og legg það í ein pott við vátari mold. Biða í 6 vikur, men læt ikki moldina og fræið torna - það skal altíð vera eitt sindur vát. Nú átti at byrja at spíra, og tín nýggja vakra kiliplanta er ávegis. - Kiliplantan kann byrja at spíra longu eftir 5 døgum, men summar koma ikki fyrr enn 5 vikur eftir, at tú sáddi fræið. Það er ógvuliga ymiskt.

Fyri at kilifræ skulu spíra krevst, at hitin í rúminum er millum 20 og 24 hitastig, það er það í flestu føroyskum heimum, men vilt tú tryggja teimum nóg nógvan hita, so ber til at seta pottarnar oman á

radiatorin - syrg tá fyri at geva vatn væl og ofta.

Preið: Klíp fyrstu 5 blómurnar av plantuni – so ger plantan eyka nógvar nýggjar blómur, og tú fært fleiri kili.

Preið

Piparfrukt og kili eru, sum sæst, í familju. Planturnar av piparfrukt gerast ofta, men ikki altíð, eitt sidnur størri. Tú kanst gera tær eina (ella fleiri) piparfruktplantur á júst sama hátt sum í leiðbeiningini til kili - piparfruktin hevur tó ikki brúk fyri so nógvan hita til at spíra, so tú sleppur undan at stilla pottin á radiatorin.

